

Vztahy EU a rozvojových zemí-Lomé conventions

Vztahy EU s rozvojovými státy známými jako ACP(African-Caribbean-Pacific Group) byly oficiálně upraveny smlouvou z roku 1975 pod názvem 1.Lomé konvence.Vztahy EU s bývalými koloniálními územími ovšem sahají až do roku 1957, kdy byla podepsána Římská smlouva.Skupina států ACP tvoří velmi početnou část z celkového počtu rozvojových zemí.Vztahy států ACP(tzn.neasijských bývalých kolonií členských států EU s výjimkou Etiopie a Lybérie) jsou z velké části ovlivněny jejich bývalým koloniálním statutem.

Oficiální struktura vztahů EU s koloniemi nebo bývalými koloniemi je zakotvena ve čtvrté části Římské smlouvy. Během příprav Římské smlouvy Francie velmi prosazovala přidružení svých zámořských území k ES. Postoj Francie odrážel její blízké politické a obchodní vztahy k zámořským departmánům a také snahu francouzské vlády mít užitek, který bezpochyby přináší společný trh. Ovšem i ostatní koloniální mocnosti a také zbývající členové ES měly prospěch z přidružení kolonií a bývalých kolonií k ES. Čtvrtá část Římské smlouvy tedy vytvořila asociaci zámořských zemí a teritorií k ES. Ve článku 131 této smlouvy se říká že „účelem přidružení bude pomáhat ekonomickému a sociálnímu rozvoji států a teritorií a ustavit blízké ekonomické vztahy mezi nimi a Společenstvím jako celkem.“

Státy ES také uznaly potřebu finančních investic, a proto byl následně založen EDF (European development Fund). Rozvojový fond během 5-let rozdělil přidruženým zemím asi 581mil.USD. Během prvního pětiletého období došlo k pozitivnímu rozvoji v přidružených zemích, tento rozvoj se týkal hlavně rozvoje infrastruktury v bývalých koloniích a také nové administravy, která získávala cenné zkušenosti pro vyjednávání a uplatňování smluv. Plné uplatnění všech opatření z Římské smlouvy bylo ovšem pomalé a ani očekávané zisky ze společně vytvořeného obchodního prostoru nesplnily očekávání. Obě strany asociace se snažily o udržení formálních vztahů.

Během 60.let tedy došlo k revizi řady smluv mezi ES a ACP. První ze smluv byla podepsána v roce 1963 a byla nazvána Youndská konvence. Je nutné zmínit, že v této době získalo mnoho přidružených zemí úplnou nezávislost a 18 afrických zemí vytvořilo Asociaci afrických a malajských států (Association of african and Malagasy

states-AAMS) Yaoundské konvence (první byla uzavřena na roky 1963-1968, druhá pro období 1969-1974) pokračovaly v systému asociačních smluv nyní ovšem uzavřených mezi ES a skupinou suverénních států. Záměrem asociačních smluv nadále zůstal ekonomický rozvoj a nebyl z nich vyloučen ani sociální a kulturní rozvoj.

První Yaoundská konvence zavedla řadu společných institucí AAMS-ES, které přímo spravovaly záležitosti a rozhodnutí vyplívající ze vzájemných vztahů a spolupráce. Těmito institucemi byly Rada, doplněná Výborem, dále pak parlamentní konference a soud. Další důležitou změnou byla reforma EDF. Druhá Yaoundská konvence byla politicky mnohem problematičtější. Členové AAMS stále více zdůrazňovaly své vlastní ekonomické problémy a neschopnost konvence odstranit největší slabiny jejich průmyslu. Země ES byly v době druhé Yaoundské konvence zaneprázdněny problémy týkající se bližšího okolí Evropy (rozdílné názory de Gaulla a ostatních představitelů ES, otázky týkající se přijetí Velké Británie do ES a nebo vztah ES ke státům EFTA). Nicméně se přes veškeré problémy podařilo druhou Yaoundskou konvenci podepsat.

Po přijetí Velké Británie do ES v roce 1973 se afričtí a karibští členové Commonwealthu připojily k druhé Yaoundské konvenci, zatímco asijské členové Commonwealthu podepsaly s ES dvoustranné obchodní smlouvy. První Loméská konference byla podepsána v roce 1975 v Lomé, hlavním městě Toga. První Loméská konvence v sobě v zásadě obsahovala ustanovení druhé Yaoundské konvence rozšířené o bývalé britské kolonie. První Loméská konvence brala ACP a ES jako rovnocenné partnery. V době jejího podepsání tvořilo ACP 46 velmi rozdílných států, které ovšem při jednáních s ES vystupovaly překvapivě velmi jednotně. Výsledkem tohoto jednotného postupu byl mnohem více vyvážený a méně neokolonialistický charakter Loméské dohody než měly Yaoundské konvence.

První Loméská dohoda přebírala některé prvky z Yaoundé, ale také zaváděla mnoho podstatných změn hlavně ve prospěch států ACP. Na rozdíl od dřívějších vzájemných nebo recipročních obchodů zaváděla dohoda z Lomé nerekiproční režim, v němž členové ACP nemuseli umožňovat speciální přístup dováženému ze zemí ES, zatímco státy ES museli umožnit preferenční obchodní přístup na trhy ES zboží ze států ACP. Loméská dohoda také zaváděla oddělený Sugar protokol, který garantoval

fixní ceny cukru. Další cenovou změnou v Loméské dohodě bylo zavedení stabilizačního fondu, který měl kompenzovat ztráty států ACP při kolapsu jejich zisků z exportu v důsledku přírodních katastrof nebo velkého propadu cen na světových trzích. Tento systém je znám pod názvem STABEX.

V první Loméské dohodě byla celková finanční pomoc stanovena na částku 3.4bn UA (units of Account), což ve skutečnosti reprezentovalo dvojnásobek pomoci stanovené v Yaoundé II. První Loméská dohoda také reformovala institucionální strukturu vztahů ES a ACP. Byla vytvořena společná Rada ministrů, Výbor ambasadorů a konzultativní shromáždění. Rada ministrů ACP-ES měla konečnou moc při přijímání rozhodnutí. Význam Lomé I spočíval také v tom, že vztah ES-ACP byl založen na rovnosti a partnerství.

Druhá Loméská dohoda byla podepsána v roce 1979, po několika neshodách obou dvou zúčastněných stran. ES se snažily zachovat status Quo, zatímco státy ACP chtěli zvětšit rozsah pomoci stanovené Lomé I. Lomé II zavedlo systém SYSMIN nebo MINEX pro podporu vývazu minerálů. Třetí Loméská dohoda byla podepsána v roce 1984 a měla platit až do roku 1990. Třetí Loméská dohoda posunula zájem více k financování komplexnějších a obsáhlejších projektů a zdůraznila důležitou roli Evropského rozvojového fondu pro zemědělský rozvoj.

Výsledky tří dosud uzavřených dohod nejsou vůbec uspokojivé. Podíl zemí ACP na obchodu ES má již po léta sestupnou tendenci. Zatímco v roce 1975 činil více než 7%, začátkem 90.let to bylo již jen 4-5%. K tomu přistupuje pokles cen surovin a rostoucí zadluženost partnerů sdružených v Lomé. Podle zvláštní zprávy-Evropského účetního dvora z července 1995 roční příspěvek plynoucí ze systému STABEX nepostačoval v prvních třech letech jeho aplikace od uzavření smlouvy Lomé IV. V období let 1990-1992 bylo možno na tomto základě financovat jen 40.7% oprávněných nároků. Situace ve výživě obyvatel, především v řadě afrických států jižně od Sahary, vyvolává stejně jako dříve obavy. Státy ACP jsou bez ohledu na zčásti neuspokojivé výsledky nadále velmi zainteresovány –také pro nedostatek jiných alternativ na pokračování spolupráce v rámci smluv z Lomé.

Petr Engliš, EU jako globální aktér

